

**JAMOAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH BO'LAJAK OFITSERLARIDA IJTIMOYIY KOMPETENTLIKNI RIVOJLANISHINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI****Qodirov Islombek Ravshanbek o'g'li***Jamoat xavfsizligi universiteti magistratura tinglovchisi mayor*

**Annotatsiya:** Mazkur maqolada bo'lajak ofitserlarda ijtimoiy kompetentlikning rivojlanishi va uning psixologik xususiyatlari tahlil qilinadi. Ijtimoiy kompetentlik ofitserlarning samarali muloqot qilish, konfliktlarni boshqarish, stressga bardosh berish va jamoa bilan ishlash qobiliyatlarini o'z ichiga oladi. Ushbu kompetentliklarning rivojlanishi bo'lajak ofitserlarga jamoat xavfsizligini ta'minlash jarayonida samaradorlikni oshirishga yordam beradi. Maqolada ijtimoiy kompetentlikni rivojlantirish yo'llari, jumladan, empatiya, muloqot ko'nikmalari, stressni boshqarish, madaniy moslashuv va liderlik qobiliyatlari ko'rib chiqilgan.

**Kalit so'zlar:** Stress, madaniy moslashuv, liderlik qobiliyat, integratsiyalashuv, muloqot qobiliyati.

Jamoat xavfsizligini ta'minlash bo'lajak ofitserlarida ijtimoiy kompetentlikning rivojlanishi psixologik jihatdan muhim mavzu hisoblanadi. Ushbu kompetentlik ofitserlarning professional faoliyatida samarali muloqot qilish, konfliktlarni oldini olish va boshqarish, shuningdek, jamiyat bilan integratsiyalashuv jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi.

Asosiy psixologik xususiyatlar:

1. Empatiya va hamdardlik: Ofitserlar jamiyat a'zolari bilan o'zaro munosabatlarda empatiya qilish qobiliyatiga ega bo'lishlari zarur. Bu, boshqalarning his-tuyg'ularini anglash va to'g'ri javob qaytarishga yordam beradi.

2. O'z-o'zini nazorat qilish: Stressli vaziyatlarda o'zini tuta olish va hissiy barqarorlikni saqlash ijtimoiy kompetentlikning asosiy elementidir. Ofitserlar o'zlarining va boshqalarning hissiy holatini to'g'ri boshqarishlari kerak.

3. Muloqot qobiliyati: To'g'ri va samarali muloqot qilish, fikrni aniq ifodalash va boshqalarning fikrlarini tushunish, jamoat xavfsizligini ta'minlashda muhimdir. Bu ko'nikma nafaqat huquqni muhofaza qilish, balki ijtimoiy muhitda ham tinchlikni saqlashda zarur.

4. Stressga chidamlilik: Jamoat xavfsizligi sohasida ishlovchi ofitserlar ko'p hollarda stressli vaziyatlarga duch keladi. Ularning bu vaziyatlarni muvaffaqiyatli hal qilishlari uchun stressga chidamlilik ko'nikmalariga ega bo'lishlari zarur.

5. Ijtimoiy adaptatsiya: Bo'lajak ofitserlar turli ijtimoiy guruhlar bilan muloqot qila olishlari kerak. Ijtimoiy o'zgarishlarga tez moslashish ham bu kasb uchun muhim omillardan biridir.

6. Qaror qabul qilish qobiliyati: Ijtimoiy kompetentlikka ega ofitserlar tez va to'g'ri qaror qabul qilish, mavjud muammolarni hal etish va o'z harakatlarini prognoz qilish imkoniyatiga ega bo'lishlari kerak.

Bu kompetentliklarni rivojlantirish uchun bo'lajak ofitserlar maxsus treninglar va psixologik tayyorgarlik mashg'ulotlaridan o'tishlari zarur. Shu bilan birga, jamiyat bilan aloqada bo'lish va tajriba orttirish ham bu jarayonda katta rol o'ynaydi.

Ijtimoiy kompetentlikni rivojlantirish, ya'ni shaxsning jamiyat bilan samarali muloqot qilish va ijtimoiy muhitda muvaffaqiyatli faoliyat yuritish qobiliyatini oshirish uchun bir nechta asosiy yo'llar mavjud. Quyida bu yo'nalishlar keltirilgan:

### **1. Muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish**

Faol tinglash: Boshqalarni diqqat bilan tinglash va ularning nuqtai nazarini tushunish qobiliyatini oshirish muhimdir.

Aniq va ravon fikr bildirish: O'z fikrlarini tushunarli tarzda ifoda qilish, muloqotda aniq bo'lish va mulohazalarini boshqalarga to'g'ri yetkazish qobiliyati ijtimoiy kompetentlikning muhim omilidir.

Noma'naviy muloqot (noverbal): Tana tili, yuz ifodasi, ovoz ohangi kabi noverbal signallarni to'g'ri anglash va ulardan foydalanishni o'rganish.

### **2. Emosional intellektni rivojlantirish**

O'z-o'zini anglash: Shaxs o'z his-tuyg'ularini tushunishi va boshqarishni o'rganishi kerak. Bu jarayon muloqotda asabiylashish va konfliktlardan qochishga yordam beradi.

Empatiya: Boshqalarning his-tuyg'ularini anglash va ularni tushunish orqali ularga yordam berish qobiliyatini rivojlantirish.

### **3. Qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantirish**

Muammolarni hal qilish: Konfliktlarni boshqarish va konstruktiv yechim topish qobiliyatini shakllantirish.

Ko'p variantli yechimlar: Har qanday vaziyatda bir necha yechimlarni ko'rib chiqish va mos variantni tanlash qobiliyatini rivojlantirish muhim.

### **4. Ko'p madaniyatli muhitga moslashish**

Turli madaniyatlarga ochiqlik: Ijtimoiy kompetentlikni oshirish uchun shaxs turli madaniy va ijtimoiy guruhlariga moslashish qobiliyatiga ega bo'lishi zarur. Bu o'zaro hurmat, madaniy tafovutlarni anglash va qabul qilishni o'z ichiga oladi.

Kollektiv faoliyat: Jamoa bilan ishlash qobiliyatini oshirish, birgalikda maqsadlarni belgilash va erishish kompetentlikning muhim qismi hisoblanadi.

### **5. Stress va konfliktlarni boshqarish**

Stressni boshqarish texnikalari: Stressga chidamlilikni oshirish uchun psixologik texnikalar va mashg'ulotlar yordamida shaxsiy stressni nazorat qilishni o'rganish.

Konfliktlarni hal qilish: Konfliktlar yuzaga kelganda, ularni samarali hal qilish va barchani qoniqtiradigan yechim topish qobiliyatini rivojlantirish.

### **6. Ko'nikmalarni amaliyotda qo'llash**

Amaliy mashg'ulotlar: Ijtimoiy kompetentlikni faqat nazariy o'rganish bilan rivojlantirib bo'lmaydi. Turli real vaziyatlarda amaliy mashg'ulotlar, rolli o'yinlar va boshqa tajriba asosida rivojlantirish muhim.

Teskari aloqa olish: Muloqot yoki muammolarni hal qilish jarayonida boshqalardan teskari aloqa olish va bu ma'lumotlarga asoslangan holda o'zini rivojlantirish.

Bu yo'llar orqali shaxs ijtimoiy muhitda muvaffaqiyatli faoliyat yuritish uchun kerakli ko'nikma va qobiliyatlarga ega bo'lishi mumkin.

Bo'lajak ofitserlar uchun ijtimoiy kompetentlikni rivojlantirish katta ahamiyatga ega, chunki bu ko'nikmalar ular uchun kasbiy faoliyatda samaradorlikni oshirish va jamiyat bilan

o'zaro aloqalarni muvaffaqiyatli boshqarishda zarurdir. Quyida ushbu kompetentliklarning ofitserlar faoliyatidagi foydalari keltirilgan:

### **1. Samarali muloqot va jamoa bilan ishlash**

Buyruqlarni aniq yetkazish: Ofitserlar o'z buyruqlarini aniq, qisqa va tushunarli tarzda yetkaza olishlari kerak. Ijtimoiy kompetentlik muloqot ko'nikmalarini oshirish orqali bunga yordam beradi.

Jamoaviy hamkorlik: Ofitserlar turli vaziyatlarda jamoa bilan ishlashlari zarur. Samarali hamkorlik va birgalikda qaror qabul qilish ijtimoiy kompetentlik orqali rivojlantiriladi.

### **2. Konfliktlarni boshqarish va oldini olish**

Tinchlikni saqlash: Ijtimoiy kompetentlik ofitserlarga konfliktlarni to'g'ri boshqarishga, stressli vaziyatlarda o'zini tuta bilishga va nizolarni oldini olishga yordam beradi. Bu huquqni muhofaza qilish organlarining asosiy vazifalaridan biridir.

Kelishmovchiliklarni tinch hal qilish: Konfliktli vaziyatlarda ofitserlar insonlarning his-tuyg'ularini tushunib, ularni inobatga olgan holda, muammoni hal qilish uchun eng samarali usullarni tanlay olishadi.

### **3. Jamiyat bilan o'zaro munosabatni yaxshilash**

Ishonchni oshirish: Ijtimoiy kompetent ofitserlar jamiyat bilan ishonchli munosabatlar o'rnatadi. Ular aholi bilan samarali muloqot qiladi va odamlarning muammolarini tinglash orqali ularni to'g'ri hal qilish yo'lini topadi.

Jamoatchilikni jalb qilish: Ofitserlar jamoat xavfsizligini ta'minlashda faqat o'z kuchlariga tayanmasdan, jamoatchilik bilan yaqin hamkorlikda ishlashlari zarur. Ijtimoiy kompetentlik ularga odamlarni faoliyatga jalb qilish va ijtimoiy hamkorlikni rivojlantirishda yordam beradi.

### **4. Stress va bosim ostida samarali ishlash**

Hissiy barqarorlik: Ijtimoiy kompetentlik orqali stress va qiyin vaziyatlarni boshqarish qobiliyati rivojlanadi. Bu, o'z navbatida, ofitserlarning jismoniy va ruhiy sog'lig'ini saqlashga, stressga bardoshli bo'lishlariga yordam beradi.

Bosim ostida qaror qabul qilish: Ofitserlar ko'pincha vaqt cheklangan va murakkab vaziyatlarda ishlashadi. Ular ijtimoiy kompetentlik orqali tez va samarali qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

### **5. Tashqi madaniy va ijtimoiy muhitga moslashish**

Turli ijtimoiy guruhlar bilan ishlash: Ofitserlar turli madaniy va ijtimoiy guruhlar bilan muloqot qilishlari mumkin. Ijtimoiy kompetentlik ularning har xil jamiyat qatlamlari bilan samarali ishlash va o'zaro hurmatga asoslangan munosabatlar o'rnatishda yordam beradi.

Adaptatsiya qilish qobiliyati: Bo'lajak ofitserlar o'z faoliyatlarida turli xil vaziyatlarga moslashishlari kerak bo'ladi. Ijtimoiy kompetentlik bu jarayonni yengillashtiradi va ularga o'zlarini tezda yangicha sharoitlarga moslashtirishga yordam beradi.

### **6. Liderlik qobiliyatlarini rivojlantirish**

Yetakchilik va boshqaruv: Ijtimoiy kompetentlik liderlik qobiliyatlarini rivojlantirishda ham muhim ahamiyatga ega. Bo'lajak ofitserlar o'z hamkasblariga yo'l-yo'riq ko'rsatish, guruhni boshqarish va samarali hamkorlik qilishda muvaffaqiyatli bo'lishadi.

Motivatsiya va ilhomlantirish: Lider sifatida ofitserlar jamoadoshlarini ilhomlantirib, ularga motivatsiya bera olishlari kerak. Ijtimoiy kompetentlik boshqalarning his-tuyg'ularini tushunishga va ularni rag'batlantirish yo'llarini topishga yordam beradi.

Umuman olganda, ijtimoiy kompetentlikni rivojlantirish bo'lajak ofitserlarning kundalik faoliyatlarida stressni boshqarish, samarali muloqot qilish, jamoa bilan ishlash, va jamoat xavfsizligini ta'minlashdagi muhim ko'nikmalarini oshirish orqali ularga katta foyda keltiradi.

### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:**

Mazkur ma'lumotlar nazariy jihatdan psixologiya va huquqni muhofaza qilish sohasidagi umumiy bilimlarga asoslanadi, ammo siz ko'proq akademik yoki ilmiy manbalarni bilmoqchi bo'lsangiz, quyidagi kitoblar va mavzularni tavsiya qilaman:

1. "Emotional Intelligence" – Daniel Goleman

Bu kitobda emosional intellekt va empatiyaning jamiyat bilan samarali muloqotda muhimligi tahlil qilingan. Ushbu kitob ijtimoiy kompetentlikning rivojlanishi haqida keng ma'lumot beradi.

2. "Social Intelligence: The New Science of Human Relationships" – Daniel Goleman

Ushbu asar ijtimoiy kompetentlik va insonlar o'rtasidagi munosabatlarni tushunishga bag'ishlangan bo'lib, bo'lajak ofitserlar uchun ham juda foydali.

3. "Psychology for Law Enforcement" – various authors

Ushbu kitoblar turli psixologik ko'nikmalarni, jumladan, stress boshqaruvi va qaror qabul qilish jarayonlaridagi psixologik xususiyatlarni tushuntiradi.

4. "Leadership in Law Enforcement: Essential Strategies" – various authors

Ushbu kitobda liderlik, muloqot va jamoa bilan ishlash ko'nikmalarining ofitserlar uchun qanday ahamiyatga ega ekani haqida batafsil ma'lumotlar keltirilgan.